

Дмитро КОРДИШ
аспірант кафедри
адміністративно-правових дисциплін
та публічного управління
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ БЕЗПЕКИ

Поняття безпеки можна розуміти як:

- стан свободи від небезпеки, стан спокою, впевненості;
- стан, що дає відчуття впевненості, гарантію її збереження і шанс на поліпшення;
- впевненість і відсутність фізичної небезпеки або наявність захисту від неї;
- прийнятний рівень життя;
- первинну потребу людини і соціальних груп;
- базову потребу держав і міжнародних систем;
- безперервний соціальний процес, за допомогою якого актори прагнуть

адаптувати механізми, що забезпечують їм відчуття безпеки;

- і стан, і процес, але такий, що не характеризується незмінністю протягом тривалих періодів часу, оскільки залежить від рухливості балансу сил.

Деякі автори так визначають безпеку: це первинна, екзистенційна і вища цінність і потреба кожної людини, що обумовлює виживання і розвиток індивідів і соціальних груп. Для того, щоб зміцнити почуття безпеки, люди об'єднуються і утверджують державу як найважливішу організаційну форму, що гарантує безпеку [1, с. 25].

Водночас під безпекою розуміють процес, в якому стан безпеки і її організація піддаються динамічним змінам відповідно до природних змін умов безпеки. Тому не існує такого поняття, як постійна, гарантована безпека. Іншими словами, безпека як процес означає безперервну діяльність окремих осіб, місцевих громад, держав і міжнародних організацій у створенні бажаного стану безпеки. Забезпечення безпеки держави та її громадян є життєво важливим національним інтересом [2, с. 9].

Розумно розрізняти два аспекти безпеки: внутрішній і зовнішній. Внутрішня безпека означає стабільність і гармонію організму або системи, тоді як зовнішня – відсутність загрози з боку інших суб'єктів. У сукупності ці два аспекти складають загальну безпеку суб'єкта господарювання.

Теоретичний аналіз безпеки виділяє кілька основних концепцій (вимірів) безпеки:

- суб'єктивна – коли ми запитуємо про чийось впевненість у існуванні та виживанні, тобто про безпеку учасників міжнародних відносин;
- об'єктивна – коли ми запитуємо про зміст безпеки, засоби та способи формування впевненості у володінні (у тому числі ідентичності) учасників міжнародних відносин та їхній можливості розвитку (свободи);
- функціональна (процесна) – дозволяє спостерігати змінність у часі, а отже, динаміку та еволюцію суб'єктивних та об'єктивних аспектів безпеки учасників міжнародних відносин, тобто визначеність їхнього існування (виживання), стан їхнього володіння та можливості (свободи розвитку) [3, с. 16].

К. Гловінський і С. Крисінський представляють схожі підходи до безпеки. Вони зазначають, що на основі предметного критерію можна виділити:

- національну безпеку, яка є індивідуальною категорією і належить до окремих держав та їхніх суспільств і націй;
- міжнародну безпеку, що є терміном, який зазвичай використовується для характеристики безпеки певної групи держав.

За предметним критерієм розрізняють різні види безпеки, такі як [4, с. 33]:

- політична безпека;
- воєнна безпека;
- економічна безпека (поділяється на: сировинну, енергетичну, продовольчу, соціальну, фінансову, технологічну та ін.);
- гуманітарна безпека;
- екологічна безпека;
- ідеологічна безпека.

Предметний підхід доповнюється аналізом міжнародної безпеки на основі просторового критерію. За такою ознакою можна виділити:

- місцеву безпеку;
- субрегіональну безпеку;
- регіональну безпеку;
- трансрегіональну (зональну) безпеку;
- глобальну (всесвітню, універсальну) безпеку [4, с. 33].

К. Гловінський зазначає, що поняття безпеки підлягає багатьом класифікаціям, але найбільш поширеним є поділ на: державну безпеку, національну безпеку, внутрішню безпеку та громадську безпеку. У поліцейському лексиконі наведені терміни визначаються так: державна безпека – це «фактичний стан внутрішньої стабільності та суверенітету держави, що відображає відсутність або наявність будь-яких загроз у сенсі задоволення основних екзистенційних та поведінкових потреб суспільства та ставлення до держави як до суверенного утворення у міжнародних відносинах». У свою чергу, національна безпека – це «оцінка ступеня задоволення базових потреб людини, таких як потреби в існуванні, ідентичності, процвітанні – це здатність нації захищати свої внутрішні цінності від зовнішніх загроз» [5, с. 220–221].

Внутрішня безпека визначається як «фактичний стан внутрішньої стійкості, який відображає відсутність або наявність будь-яких загроз нормальному функціонуванню державних органів і способу життя громадян, що охороняються державою». К. Гловінський розуміє під внутрішньою безпекою всі питання, пов'язані зі стабільністю внутрішніх структур. Стосовно внутрішньої безпеки держави важливу роль відіграють суб'єкти, що виконують завдання в цій сфері. Цих суб'єктів часто називають «спеціальними службами», а їхня діяльність відрізняється від діяльності інших суб'єктів, які виконують завдання у сфері безпеки та охорони громадського порядку [6, с. 109].

Далі Гловінський пояснює останній термін, пов'язаний з безпекою, який є громадською безпекою. Під ним розуміють «сукупність умов і інститутів, що охороняють життя, здоров'я і майно громадян і національне майно, лад і суверенітет держави від явищ, що загрожують правопорядку». Під громадською безпекою розуміють також стан відсутності небезпеки для функціонування державної організації та реалізації її інтересів, і цей стан забезпечує нормальний, вільний розвиток. Відповідні правові норми та інституційні органи дають гарантії збереження такої держави. Поняття громадської безпеки охоплює безпеку всіх громадян в широкому сенсі цього терміна і рівною мірою включає безпеку кожного індивіда, наприклад життя, здоров'я, власності, а також безпеку всіх форм колективного життя і державної організації, тобто соціальних і приватних організацій та всіх державних установ [7, с. 59].

1. Skrabacz A. Bezpieczeństwo społeczne. Podstawy teoretyczne i praktyczne. Warszawa, 2012. 316 s.
2. Elak L. Potencjał wojsk lądowych wobec współczesnych wyzwań bezpieczeństwa Rzeczypospolitej polskiej. Warszawa : Akademia Sztuki Wojennej, 2020. 313 s.
3. Zięba R. Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie. Warszawa : Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2008. 608 s.
4. Głowiński K., Krysiński S. Uwarunkowania bezpieczeństwa globalnego i regionalnego // Bąk T., Ciekanowski Z., Szot L. (red.). Dylematy bezpieczeństwa człowieka. Jarosław, 2013. s. 33.
5. Głowiński K. Bezpieczeństwo społeczności regionalnych i lokalnych // Determinanty bezpieczeństwa człowieka a rozwój regionalny / red. : T. Bąk, Z. Ciekanowski, L. Szot. Jarosław, 2013, s. 220–221.
6. Misiuk A. Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe. Warszawa : Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2008, 260 s.
7. Pływaczewski W., Kędzierska G. Leksykon policyjny. Szczepno : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, 2001. 444 s.